

editorial

Biodiversitat: protecció i promoció

Biodiversitat és una d'aquelles paraules de recent encunyació que com sostenibilitat, ecologia, reciclatge, etc. s'han posat de moda a l'hora de parlar sobre el medi ambient. És un terme que sorgí a mitjan dels anys 80 i de resultes de la Conferència de Rio de Janeiro de l'any 1992, on es va aprovar el Conveni sobre Diversitat Biològica, va adquirir una gran difusió.

La magnitud del concepte Biodiversitat ultrapassa el de diversitat d'espècie biològica. Es refereix a la variabilitat dels éssers vius, és a dir, a la seva capacitat d'evolució en l'espai i en el temps amb la finalitat d'adaptar-se al medi per mantenir la seva existència. Al'hora, també fa referència a tot el conjunt d'organismes vius i les relacions que s'estableixen entre ells. Comprèn tres nivells: els gens, les espècies i els ecosistemes.

De manera natural, les espècies no viuen aïllades; estan lligades a un complex entramat ecològic. Els científics encara tenen un gran desconeixement dels ecosistemes i del paper que hi juga la diversitat biològica, però s'han adonat que la varietat d'espècies minva de manera alarmant. I el que és pitjor, els mateixos ecosistemes que sustenten la vida desapareixen com a conseqüència de la pressió que exerceix l'espècie humana. No endebades, les darreres dades sobre l'estat del planeta que recull l'índex Planeta Viu, elaborat per WWF/Adena en col·laboració amb el Programa de les Nacions Unides pel Medi Ambient, ha acabat conclouent que durant l'últim quart de segle els ecosistemes del planeta s'han empobrit un terç. Una dada, si més no, preocupant. Les principals causes són la destrucció d'hàbitats, la contaminació i l'escalfament de la Terra. D'aquí la importància que té l'aplicació de mesures correctores per pal·liar el que alguns científics ja consideren com el principi d'una de les grans extincions del planeta (l'última fa uns 65 milions d'anys) si no s'hi comença a posar algun remei.

L'espècie humana potser oblida que també forma part del medi natural. El seu èxit biològic i tecnològic pot permetre-li destruir aquest medi o mantenir i promoure la diversitat biològica. De fet, té coneixements i instruments tècnics suficients per dur a terme aquest manteniment i promoció. No s'hi val a creure que en l'hipotètic moment d'una futura crisi ecològica sorgirà una solució tecnològica definitiva i eficaç que hi pugui posar fre i retornar les coses al seu lloc en un instant, perquè els processos naturals són molt lents. A banda que qualsevol solució que es volgués aplicar resultaria tan cara que esdevindria impossible de ser sostinguda econòmicament. De fet, la destrucció dels ecosistemes per part de l'espècie humana no tan sols posa en perill les altres espècies, sinó que, fins i tot a curt termini, posa en perill el seu propi benestar: pèrdua de sòls fèrtils per erosió i aigües que s'escolen sense poder-se filtrar com a conseqüència de la desforestació; pèrdua d'espècies amb substàncies curatives; canvi climàtic per l'efecte hivernacle amb resultats imprevisibles; desaparició d'espècies marines que serveixen d'aliment, per sobreexplotació dels caladors, etc. Per tant, tot és qüestió de mesurar les conseqüències dels nostres actes. El valor de la biodiversitat per a l'espècie humana és inestimable perquè garanteix la seva pròpia seguretat i el benestar.

Parlem del Maresme. Pot semblar absurd analitzar una àrea tan reduïda tractant-se d'un tema tan global, però pot permetre fer-nos més nostra la qüestió. En primer lloc, cal fer esment a la gran diversitat d'espècies i ecosistemes que hi ha al nostre territori. De fet, tota l'àrea mediterrània, on la comarca s'inclou, ha estat qualificada per un equip d'investigadors anglesos de la Universitat d'Oxford com una de les 25 àrees del planeta amb més riquesa de biodiversitat. Cal conèixer aquestes dades per poder apreciar millor el marc natural on vivim i ser així capaços de

conservar-lo i fins i tot millorar-lo. En aquest sentit, al Maresme hi ha diferents àrees protegides: la Conreria-St. Mateu-Céllecs, el Montnegre-Corredor, les diferents zones humides de la Tordera (en parlarem abastament en aquesta publicació) i els prats de posidònia (vegeu l'anterior número de *L'Atzavara*).

Per altra banda, en sentit contrari a la tendència protectora anteriorment esmentada, la comarca pateix una forta pressió humana que es reflecteix sobretot en la gran quantitat d'activitat urbanística i de creació d'infraestructures en detriment de zones agrícoles i d'espais naturals on hi ha una gran biodiversitat. De ben segur que, en terra ferma, l'expansió urbanística és la principal causa de l'empobriment de la diversitat biològica a la comarca. Els boscos de ribera són l'exemple paradigmàtic d'espais naturals que han patit i pateixen una pressió extrema (fins i tot podríem parlar de devastació sistemàtica) com a resultat directe de la urbanització. Avui per avui, es fa difícil observar una riera o un torrent, sobretot en els seus cursos mig i baix, amb la vegetació pròpia d'una zona humida: la major part de rieres i torrents són de ciment i asfalt.

A més de l'efecte invasor, la urbanització (sobretot de la forma extensiva, com s'està fent) i les infraestructures parcel·len el territori, de tal manera que els diferents sistemes naturals queden aïllats i a la llarga s'empobreixen biològicament. No s'ha pensat en deixar corredors biològics que trenquin aquest aïllament. A l'hora de redactar els Plans d'Urbanisme o de projectar les infraestructures encara no es té massa en compte els sistemes naturals que s'afecten. Els estudis d'impacte ambiental en moltes ocasions només són un tràmit burocràtic que s'ha de complir i, en ocasions, fins i tot serveixen per justificar una actuació que és agressiva al medi.

Hi ha altres causes de l'empobriment de la diversitat biològica a la comarca: el tancament de les clarianes dels boscos on vivien moltes espècies, com a conseqüència de l'abandonament des de fa anys de l'activitat agrícola; la pèrdua d'espais humits (basses, safareigs, rierols) dels quals depenien diverses espècies per viure o per criar; la caça; la pesca intensiva i, també, la contaminació que han reduït les poblacions de moltes espècies marines, tant animals com vegetals; la freqüentació excessiva dels espais naturals; l'afavoriment d'espècies oportunistes que han ocupat l'espai d'altres; el trànsit de cotxes que provoca atropellaments d'animals; etc. Algunes d'aquestes causes es podrien atacar amb certa facilitat amb una bona gestió dels espais naturals.

Tot plegat ens porta a concloure que el Maresme és una comarca força rica en diver-

SEMINARI
9, 14, 16, 21 i 23
de març del 2000

de la conservació
de la biodiversitat

MUSEU DE MATARÓ

sitat biològica i que s'està treballant per mantenir-la, malgrat hi hagi factors molt importants que li són adversos. La sensibilització política i ciutadana amb el temps hauria d'anar corregint aquests factors adversos amb més accions protectores i promotores de la diversitat biològica.

La transcendència que té el concepte biodiversitat i la que amb els anys anirà adquirint encara més va portar a la Secció de Ciències Naturals del Museu de Mataró a organitzar un seminari de cinc sessions els dies 9, 14, 16, 21 i 23 de març de l'any 2000 sota el títol genèric de "Conservació de la biodiversitat". El contingut de les sessions les hem recopilat en aquest n. 9 de la revista *L'Atzavara* amb l'objectiu que el lector pugui ampliar els seus coneixements sobre el tema i així adquirir consciència que cal protegir i promoure els sistemes naturals que ens envolten.

